

Asia: VN/7050/2023

Luonnos valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi (VANUPO) 2024-2027

Lausunnonantajan lausunto

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 1: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin

Korin 1: Jokaisella nuorella polku eteenpäin tavoitteet ovat kannatettavia.

Tavoitteen 1: "Nuori voi hyvin koulussa ja oppilaitoksessa" toimenpiteet edistävät lasten ja nuorten hyvinvointia sekä edistävät oppimista ja kouluviihtyvyyttä. Tavoitteen 1 toimenpiteissä ei ole lainkaan huomioitu kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävää nuorisotyötä. Ennaltaehkäisevä nuorisotyö kouluissa ja oppilaitoksissa edistää lasten ja nuorten psyykkistä ja fyysistä terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia, joka tukee koko koulu- ja oppilaitosyhteisöä ja vahvistaa erityisesti lasten ja nuorten yhteisöllisyyttä.

Tavoitteessa 2: "Jokaisella nuorella on pääsy mieluisaan harrastukseen matalalla kynnyksellä" on tärkeitä toimenpiteitä, jotta kaikilla lapsilla ja nuorilla olisi yhä matalammalla kynnyksellä mieluisa ja saavutettava harrastus. Toimenpiteessä on kohdennettu erityisesti tavoitteita Harrastamisen Suomen mallin edelleen kehittämiseksi. Mallin kautta lukuvuonna 2023-2024 harrastustoimintaa järjestetään 262 kunnan alueella perusopetuksen oppilaille. Jotta jokaisella nuorella olisi pääsy mieluisaan harrastukseen on Harrastamisen Suomen mallia laajennettava peruskoulusta myös toiselle asteelle ja harrastamisen mallin valtionavustusta lisättävä.

Korin 1 tavoitteen 3: "Työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten määrä vähenee" kaikki toimenpiteet ovat kannatettavia. Työllisyyspalveluiden uudistuessa vuoden 2025 alussa kunnissa ja perustettavilla työllisyysalueilla on erinomainen mahdollisuus vahvistaa nuorille suunnattuja monialaisia palveluja. Vanupossa tulisi kannustaa kuntia ja työllisyysalueita hyödyntämään tässä erityisesti nuorten osallistamista ja suunnittelemaan monialaisia matalan kynnyksen palveluja nuorten palvelutarpeet edellä. Yleisesti Vanupossa nostetaan toimenpiteissä usein esille monialaisena palveluna Ohjaamo, jollaista ei kuitenkaan Suomessa toimi läheskään kaikissa

kunnissa. Tavoitteessa 3. nostetaan työelämän ja koulutuksen puolella olevien määrän vähentämiseksi etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajatoiminnan kehittämistä monialaisina ja ennaltaehkäisevinä palveluina. Tälle tärkeälle toimenpiteelle ja kehittämistoiminnalle on osoitettava riittävästi resursseja. Kehittämistyö on haastavaa ilman erillistä kehittämistyöhön suunnattuja resursseja etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajatoiminnan perustehtävien rinnalla.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 2: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen

Tavoitteen 4: "Nuorella on pääsy oikea-aikaisiin ja laadukkaisiin mielenterveyspalveluihin" kaikki toimenpiteet ovat erittäin tärkeitä. Toimenpiteissä nostetaan esille matalan kynnyksen mielen hyvinvoinnin tuki, kuten walk in- ja chat-palvelut. Osana Vanupon toimenpiteitä olisi syytä suunnata resursseja nuorisoalan ammattilaisten suunnitelmalliseen osaamisen vahvistamiseen nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseksi mm. walk in- ja chat-palveluissa.

Tavoitteessa 5: "Mielekäs vapaa-ajan toiminta vahvistaa nuorten mielen hyvinvointia" olisi syytä toimenpiteissä huomioida selkeästi toisella asteella ja korkeakouluissa opiskelevat nuoret ja nuoret aikuiset mielekkään vapaa-ajan toiminnan kohteena. SDG-mittareiden (Sustainable Development Goals) mukaan liikunta ja liikkuminen laskee vahvasti kun tullaan "nuorisoikään". Lapsille on tarjolla paljon liikkumisen vaihtoehtoja, nyt erityistä huomiota tulisi kiinnittää nuoriin. Tämä voisi olla yksi tapa ennaltaehkäistä mielenterveysongelmia. Tämän lausunnon edellisessä kohdassa nostettiin esille Harrastamisen Suomen mallin laajentaminen toiselle asteelle, joka on yksi liikkumista ja liikuntaa lisäävä toimenpide.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 3: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla

Tavoitteen 6: "Nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätöksentekoon vahvistuvat" kaikki toimenpiteet ovat tärkeitä toimia nuorten osallisuuden ja vaikuttamisen vahvistamiseksi. Tavoitteen toimenpiteistä puuttuu kuitenkin nuorille merkittävä päätöksenteon taso, kunnat. Vaasan kaupungissa on hyvin toimiva nuorisovaltuusto, jolla on edustus sekä lautakunnissa ja valtuustossa. Sen lisäksi on alueellinen hyvinvointialueen nuorisovaltuusto. Moni kunta on mukana Lapsi ystävällinen kunta -toiminnassa, jossa yksi tärkeä tavoite on lisätä lasten ja nuorten vaikuttamismahdollisuuksia esimerkiksi ottamalla käyttöön lapsivaikutusten arviointi päätöksenteon yhteydessä. Lasten ja nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia on edelleen vahvistettava myös kunnissa, jolle tulisi osoittaa Vanupossa toimenpiteitä tässä tavoitteessa.

Tavoitteessa 7: "Nuorten turvallisuuden tunne ja turvallisuus vahvistuvat" nostetaan toimenpiteissä Ankkuritoiminnan kehittäminen. Toiminnan kehittämisessä on tärkeää huomioida paikalliset ja alueelliset tarpeet ja jo olemassa olevat toimintamallit. Ankkuritoiminta on vahvasti monialaista yhteistyötä, jonka ennaltaehkäisevään toimintaan on tärkeää panostaa, jotta rikoksilla oireilevat lapset ja nuoret löytävät ajoissa merkityksellistä sisältöä arkeensa.

Tavoitteessa 8: "Yhteisöllisyyttä, yhdenvertaisuutta ja resilienssiä nuorten elämässä tuetaan" nousee toimenpiteenä esille mm. kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän nuorisotyön kehittäminen ja harrastustoiminnan rooli yhteisöllisyyden ja yhdenvertaisuuden edistämässä. Nämä toimenpiteet ovat erittäin tärkeitä nuorten osallisuuden, yhteisöllisyyden ja turvallisuuden tunteen vahvistamisessa.

Nuorisotyön ja -toiminnan tukemisen linjaukset

Nuorisotyön ja -toiminnan tukemisen linjauksissa nostetaan esille kunnallisen perusnuorisotyön kehittämiseksi ja vahvistamiseksi käynnistettävä prosessi opetus- ja kulttuuriministeriön johtamana. Tällainen prosessi tukee kuntia perusnuorisotyön kehittämisessä niin, että kaikki kunnat kehittävät perusnuorisotyön laatua yhteismitallisesti ja perusnuorisotyön vaikutukset tulevat paremmin näkyviin. Prosessiin on tärkeää osallistaa nuorisotyön toimijoita erikokoisista kunnista. Kuntien nuorisotyössä tarvitaan yhä vahvemmin tiedolla johtamista. Yhtenäinen nuorisotyön dokumentointi ja tilastointi maksuttomalla nuodo-järjestelmällä kaikissa kunnissa edistää tähän tavoitteeseen pääsemistä.

Vanupon luonnoksessa nostetaan esille useammassa kohtaa nuorisotyön aluekoordinointi. Jotta tämä työpajatoimintaa, etsivää nuorisotyötä ja perusnuorisotyötä tukeva aluekoordinaatio tukee ja vahvistaa nuorisotyötä tasapuolisesti on aluekoordinoinnilla oltava eri puolilla Suomea, alueiden erilaisuudesta huolimatta, yhteisiä tavoitteita ja toimintatapoja sekä osaamista nuorisotyössä ja -politiikassa. Rajapinta alueellisen ja kunnallisen työn välillä tulee olla hyvin selkeä, jotta ei tule tilannetta, että vastuuta pallotellaan eri tahojen välillä. Resursseja tulee ohjata nuorille suunnattuihin palveluihin, ei hallinnollisiin rakenteisiin. Lisäksi aluekoordinoinnin tulee toimia vahvassa yhteistyössä nuorisoalan osaamiskeskusten kanssa, jotta päällekkäinen työ voidaan välttää.

Painopisteet nuorisoalan valtakunnallisten osaamiskeskusten valtioneapukelpoisuuden hyväksymiselle

Nuorten hyvinvoinnin edistäminen nuorisotyön keinoin ja nuorten hyvinvointityön johtamisen tuki osaamiskeskusten tavoitteellisina painopisteinä tukevat Vanupon tavoitteiden ja toimenpiteiden saavuttamisessa. Mikäli painopisteen alla toimii useampi kuin yksi osaamiskeskus on varmistettava, että osaamiskeskusten yhteistyö ja tiedonvaihto on avointa ja sujuvaa. Moninainen osaamiskeskusrakenne pian päättyvällä osaamiskeskuskaudella on ajoittain näyttäytynyt nuorisotyön kentällä sekavalta ja osaamiskeskuksissa on tehty päällekkäistä työtä, joka on myös aiheuttanut nuorisotyön toimijoiden keskuudessa hämmennystä.

Suomen kansalliset tavoitteet nuorisoalan eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle

Nuorisoalan eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle asetetut tavoitteet ovat kannatettavia. Nuorten mielen hyvinvointi, nuorisotyön laatu, osallisuuden ja demokratian vahvistaminen sekä nuoret ja ilmastonmuutos koskettavat nuoria ja nuorisotyötä Euroopan laajuisesti. Aktiivisella eurooppalaisella yhteistyöllä tuetaan myös nuorisotyön ja -politiikan kehittymistä Suomessa. Suomalaisessa nuorisotyössä on paljon sellaista osaamista, jota kannattaa myös nostaa esille nuorisoalan eurooppalaisessa ja kansainvälisessä toiminnassa.

Muita näkemyksiä ohjelmasta

Nuorisotyön- ja politiikan ohjelma on monin paikoin ongelmalähtöinen. Vanupon tavoitteet ja toimenpiteet ovat myös monilta osin yleisellä tasolla ja konkretia vielä puuttuu. Vanupossa hallitus määrittelee nuorisopoliittiset tavoitteensa ja toimenpiteet niiden saavuttamiseksi. Vanupo linjaa myös nuorisotyötä, josta merkittävä osa tehdään kunnissa. Tämä huomioiden Vanupon luonnoksessa esitetyt tavoitteet ja toimenpiteet tuo kuntien nuorisotyöhön varsin vähän mitään uutta.

Pietilä Mika

Vaasan kaupunki - Christina Knookala, sivistystoimenjohtaja ja Mika Pietilä, nuorisotoimenjohtaja, Vaasan kaupunki, sivistystoimi